

שער הגרמנים ימ"ש

הימים ימי חג הסוכות. הוא לא גילה לאיש מי הוא, וגבאי 'הכנסת אורחים' נתן לו פיתקא לבעל בית אחד. בסוכה ישב גם בנו של בעת הבית, והוא רכון על גמרא וספרים. מתכונן הוא לשיעור שיגיד הראש ישיבה למחר.

הקשה הרבי ר' העשיל אותה קושיא, קפץ הבחור ממקומו והשיב לו תשובה, אך לא אמר ממי קיבל הדברים. התשובה היתה טובה בעיני הרב. שאל הרב קושיא אחרת, ושוב השיב לו אותו בחור, ושוב קושיא ושוב תשובה.

עיין רבי שמואל בסוגיה ואמר לבחור: אם יקשה הראש ישיבה קושיא זו, תן לו תירוץ זה. לאחר שעה קלה אמר שוב לבחור: אם יקשה קושיא זו, תן לו תשובה זו. וכך אמר לו חמש פעמים, חמש שאלות וחמש תשובות. למחרת

תמה ראש הישיבה: בחור זה כיצד היה ללמדן בן לילה? פנה אליו: הגד נא לי, היש לכם אורח בבית. הודה הבחור שזר מתאכסן אצלם. קרא הרבי ר' העשיל: חי ראשי, הרי הוא תלמידי רבי שמואל מא!

גרמניא של אדום

הנה אמרו רבותינו ז"ל (מגילה ו) זממו אל תפק זו גרמניא של אדום, וכתב על זה רבי יעקב עמדין בהגהותיו שיש לגרוס גרמניא של אדום, 'גרמניא היא אשכנז שלנו', וכך גרס גם הגר"א.

והגמרא ממשיכה ואומרת ש'אלמלי הן יוצאין מחריבין את כל העולם כולו'. וזה ידוע לנו על פי המסורה שהגויים מאשכנז ימ"ש, הם מזרע עמלקא.

ולדאבוננו נתקיימו דברי חז"ל במילואם, בדורינו, לפני כמה עשרות שנים בשנות הזעם, בקום עלינו אדם הצורר היהודים היטלער

ימ"ש, ועשה שמות בארץ, והחריב והשמיד את שלישי מבני ישראל ה' ישמרנו, יקום ה' את דמם לעינינו.

ומסופר שבעת ביקורו של הקיסר של גרמניה וילהלם השני בארץ ישראל בשנת תרנ"ח, הלכו להקביל פניו גדולי ירושלים, כגון הג"ר שמואל סלנט ז"ל שבירך עליו ברכת המלכות והחכם הספרדי רבי יעקב שלום אלישר ז"ל.

אמנם הגאון רבי יוסף חיים זוננפעלד ז"ל לא הלך לקראתו, באמרו שיש לו קבלה ממהרי"ל דיסקין בשם הגר"א שהגויים מאשכנז הם מזרע עמלק, ואין דין כיבוד במלך של עמלקב.

א. ובספר ראש גולת אריאל (ח"ב עמ' שג) הביא שהאדמו"ר בעל אמרי אמת מגור זצ"ל פגש פעם את הג"ר פנחס כהן ז"ל שהיה רב בגרמניה, וזה אמר לו: "קבלה בידי שהגרמנים הם מזרע עמלק".
ב. על פי 'מרא דארעא דישראל' (ח"א עמ' ר).

ומה שמבואר שהגרמנים הם מעמלק נמצא דהם מבני עשיו, והם מתייחסים לשם בן נח, אמנם יש להעיר ממה שכתוב במשנה (נגעים פ"ב מ"א) 'בהרת עזה נראית בגרמוני כהה', ופירש התפארת ישראל שר"ל שיש נגע על אדם מגרמניה, וזה לשונו: אם היא באדם שהוא מארץ גערמאניען, היא אשכנז בלשון לאטינא, דמשלש בני נח התיישבו בני יפת בצפון העולם היא אייראפע, ואשכנז היא היותר צפונית בה, ומדאין שם תגבורת השמש, לכן תושביה הם לבנים ביותר, ובני חם התיישבו בדרום העולם, היא אפריקע, וכוש היא עטיאפען, היא היותר דרומי בה, ומדיש שם התגבורת

והרה"ק ר' אהרן מקאזניץ וצ"ל אמר בשם צדיקי סטאלין שכשמגיעים לגבול מדינת גרמניה שומעים מהם שני דברים, (א) נעמען זיך צו די לינקס (כי שם נוסעים בצד שמאל), (ב) האבן זי ניקס קיין אנגסט (אל תפחד), היינו כשהיו בודקים את החבילות של המגיעים וראו שמפחדים מחמת הבדיקות, היו אומרים כנ"ל, והטעם שאומרים כן משום שהם מזרע עמלק, על כן אומרים שינטו לצד שמאל ושאינן צריכים להתיירא.

ומענין לענין, בתימן יש מחוז שנקרא איב והם אומרים בעצמם שהם מזרע עמלק עמלקיים, ואף כתוב כן

על שער העיר והעידו על כך אנשים שביקרו שם (שערי יצחק, רצאבי, ויק"פ עמ' קפח).

וראה מה שכתב רבינו בחיי (דברים ל ז) בדברו אודות שתי האומות המצירות לישראל, אדום וישמעאל אלו הנוצרים והישמעאלים, וכתב בתוך דבריו: ועליהם אמר ישעיה ע"ה: המתקדשים ומטהרים אל הגנות, המתקדשים אלו בני אדום שדרךן לנענע אצבעותיהן לכאן ולכאן ע"כ.

וכתב על זה הג"ר דוד קאהן שליט"א בספרו ברכת יעבץ (פורים עמ' ו) וז"ל: א"ה, יש לעיין אם מרמו לדר.

השמש ביותר, לכן תושבי ארץ כוש הם שחורים ביותר. אולם בני שם התיישבו במזרח העולם, היא אזיען, והיא כמול האמצע שבין אפריקא לאייראפע, וא"י היא קרובה לאמצעית אזיען, לכן תושביה ממוצעים בלבנונית עורם. עכ"ל.

ומעין דבריו כתב שם הגר"א בפירושו אליהו רבה, שהכוונה על גרמניה שהם מבני גומר שהוא מבני יפת. נמצא דהם מתייחסים ליפת ולא לשם.

ויש להעיר עוד מדברי הרד"ק (עובדיה א כ) וזה לשונו 'ואומרים בקבלה כי בני ארץ אלמניי"א היו כנענים כי כשפנה כנעני מפני יהושע כמ"ש בספר יהושע, הלכו להם לארץ אלמניי"א ואשקלוני"א שקורין ארץ אשכנז, ועד היום קוראים אותם כנענים'. ולפי דבריו נמצא דהגרמנים הם מבני חם. וצריך לומר דאכן מקודם היו שם מבני עמלק ואח"כ כשבא סנחריב ובלבל, אכן הגיעו לשם גם משאר אומות המתייחסים ליפת וחם.

(ושו"מ שכך כתב חכ"א בקובץ ישורון חלק כ"ז עמ' תתמה). שו"ר בס' בישישים חכמה (וינטרויב עמ' קסח) שהקשו כן להגרי"ח זונפלד ז"ל, ואמר שגם אם הוא מבני יפת ימחה, כי כתיב תמחה את 'זכר עמלק' ולא רק עמלק, כי כל אומה שיש בו זכר לעמלק והוא שונא את ישראל הו"ל כעמלק).

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קמט) כתב דלפי"ז צ"ע אם שרי לקבל גרים מהגויים של אשכנז, עפ"י מ"ש חז"ל (מכילתא בשלח) נשבע הקב"ה שאין מקבלין גרים מזרע עמלק, אמנם למעשה שרי מכיון שסנחריב כבר בלבל את הכל, וכל דפריש מרובא פריש, וכמו שמקובל כיום להינשא עם גרים אפילו אם הם מתייחסים לעמון ומואב (הגם שהוא איסור תורה), כי בא סנחריב ובלבל הכל.

פעננלע ימ"ש שהראה באצבעו לימין וישמאל, או שר"ל שעושים שתי וערב.

אשר עשה לך עמלק

ויש שסירבו לקבל דמי פיצוי מאת הגרמנים, מה שקראו 'ווידער גוטמאכונג געלט', וראה מה שכתב על זה הג"ר יוסף שלום אלישיב ז"ל בקובץ תשובות (ח"א סי' צז) וז"ל: 'והיה מקום לדון אם בכלל שייך איסור בקבלת כספים מהמלכות הרשעה אשר הרעו לנו מכל מלכי האדמה'.

בעת שאחד ממקורבי הג"ר יוסף שלום אלישיב ז"ל ה"ה הרב גיטמאן שהוא דור שני לניצולי השואה, ערך את ספרו על הלכות תפילין, הקפיד שהשרטוטים והציורים יהיו בידיים ולא במחשב, משום שאז היו המחשבים תוצרת גרמניה. באחת משיחותיו בענין הספר, הזכיר לפני הגריש"א את הפרט הזה, הגיב הגרי"ש: 'וכי גויים אחרים יותר טובים?'

ענה לו: אולי לא, אבל הגרמנים ימ"ש רצחו את הסבים שלי ואת כל המשפחה, וגויים אחרים לא רצחו. הרהר הגרי"ש כמה רגעים, ואח"כ הגיב בתשובה: 'אולי רגש זה הוא על פי הלכה, אבל רק כשאפשר להימנע מלהשתמש בתוצרתם'.

הג"ר פנחס הירשפרונג היה מספר תמיד על מעשי הנאצים העמלקים ימ"ש, בבחינת 'זכור את אשר עשה לך עמלק', וכשהציעו לו לקבל כסף מהגרמנים, תמה ואמר: ממי אקבל כסף, מאלו שהרגו את אבותי!!

והיה אדם אחד רופא, שהיה מוביל את הרב הירשפרונג לבית המדרש פעם בשבוע ברכבו, ופעם סיפר לו הרופא שהולך לקנות רכב חדש, א"ל הגאון שאם הולך לקנות מארצעדים - רכב גרמנית חדשה, לא יוכל לנסוע אתו יותר'.

הגאון רחמ"ד ווייסמנדל ז"ל לא רצה לקבל ה'ווידערגוטמאכונג געלט' [=דמי פיצוי], היות שהמקבל מוכרח

ג. הג"ר יוסף שלום אלישיב ז"ל נהג לומר בקינות לפני "אלי ציון", קינה על השואה שחיבר האדמו"ר מבאבוב זצ"ל, ואמר: חייבים להזכיר. (מפי האיש, ירושלים תשע"ד, עמוד קפ"ו).

ד. וזה לשון המנחת אלעזר זצ"ל בספרו שער יששכר (מאמרי חודש סיון, מאמר חג הבכורים, אות מ"א): 'מיום גלינו מאדמתינו ונתרחקנו מעל אדמתינו, ונתפזרנו בין האומות ולשונוות רבות, עד שלא היה לנו עוד באפשר להשתמש בלשון הקודש, למיעבד כל צרכינו בפרט בעניני משא ומתן וחול בין הגויים, והנה עינינו רואות כי גם עתה משתמשים בשפה יהודית, אנחנו בני אשכנז, אשר מאשכנזית יסודה, רק משונה ומעורבת במילות לשון הקודש, ואויבינו ילעגו לנו מדוע נדבר בלשון אשכנז, אשר נתגלגל אלינו מאבותינו, אשר היו גולי אשכנז בשנת תתנ"ו, אשר נוסעי הצלב אז שפכו דם בני ישראל לאלפים ורבבות לאין שיעור, והגלו את אבותינו מאשכנז לפולין

לחתום על אחורי הטשעק, ושם כתוב שהמקבל מוחל להגרמנים על כל מה שחטאו וכדומה, ואיך יכולים לפעול על הנפש לחתום על דברים כאלו שבעד בצע כסף אנו מסכימים למחול ולשכוח כל מה שעשו לנו?!

ובך היה אומר: 'איני רוצה שהזהב שלקחו מן השינים של אמי הי"ד, יבוא לתוך ידי...'

כשעלתה ההצעה לתבוע מן הגרמנים בעד הישיבות, (זה היה בקיץ של שנת תשי"ג, כאשר ארגון ה"דושוואיש אגענט" החליט לתבוע כסף מאת הגרמנים בעד הישיבות, כפיצוי על הנזק שהביאו לעולם הישיבות בעת החורבן), סירב רחמ"ד ששיבתו תשתתף עם התביעה. לא לכם ולנו לבנות בית אלוקינו.

הרב אלי' יונג ע"ה שאל אז את רחמ"ד: וכי איזה איסור יש בדבר לקחת

את הכסף הזה, ובפרט בשעת הדחק בה נמצאת הישיבה כעת. השיב לו: לא מצינו בתורה איסור מפורש שלא לאכול צואה, ואעפ"כ הרי זה אסור מצד המיאוס שבו!

כאשר עמד על הפרק בא"י, הדיון על קבלת השילומים מגרמניה, נכנס ר' שלמה לורנץ, אל הנאון בעל הזון איש ז"ל לשאול ממנו כיצד על 'אגודת ישראל' לנהוג בענין. כידוע, נידון זה עורר בשעתו סערות רוחות גדולות בציבור, והפגנות גדולות נערכו בכל רחבי הארץ.

לאחר שהציג בפיו את ב' צדדי השאלה, שאל אותו החזו"א: האם אתה חייב להיות נוכח בשעת ההצבעה, הלא אתה נמצא עכשיו בחופש, האם אינך יכול להישאר בחופשה? א"ל הנ"ל: אמנם אינני חייב להשתתף, אך אני שואל

ושאר מדינות. ועל זה יתמהו וישאלו איך תדברו לשון האויב, היא האומה שהצירה לישראל שהיו אצלם אבותינו גולי אשכנז במצור ובמצוק, ואחר כך לחצום והרגום וברחו בני ישראל מארצם, ועם כל זה הנסיון הראנו כי כל הצדיקים וכל יראי אלוקים ואשר בשם ה' יאמינו לתומם ידברו בלשון הזה המה ובניהם, והמתחדשים מקרוב הרוצים להתערב בין האומות ידברו שפת המדינה אשר המה שם, ובפרט עם בניהם ובנותיהם, ועל ידי זה יתערבו בגוים וילמדו מעשיהם.

ה. גם הרה"ק **מסאטמאר** זצ"ל לא אבה ליהנות מהדמים הללו וכמ"ש בקונטרס **תמר יפרח** (אות ס"ה) וז"ל ובימים ההם אין לכסף מוצא לנו וכאמור שהיינו כולנו עניים, ולכן פנינו גם לקחת מדמי השילומים של הגרמנים ימ"ש, לצורך בנין ביהמ"ד ותלמוד תורה, ואז בבואי לארה"ב בקשוני חבירי לעשות פעלים בדבר, ודברתי עם מו"ה **ליפא פריעדמאן** ע"ה ונענה לבקשתי ללכת עמי להשתדל לטובתינו, וכאשר ספרתי זאת לרבינו זי"ע, ענה ואמר לי שאין דעתו נוחה מאלו המעות, והישיבה שלו ביקשה לפי שאינו רוצה להתעקש עם מו"ה ליפא ע"ה (ער ויל זיך נישט איינרייסן מיט ליפאין) אבל בתקוותו שלא יהיה מזה כלום לישיבתו, וכן הוה. עכ"ל.

בכל זאת, מפני שרציתי לדעת מה דעת תורה בענין זה.

א"ל החזו"א: "חושבים עלי שאני מוציא הלכה ודעת תורה מהשרוול שלי בקלות, דע לך שכל הכרעה והכרעה עולה לי בדם התמצית. אני צריך להשקיע את כל כוחותי כדי לברר ולהכריע עניני הלכה ודעת תורה. אם הדבר הוא הכרחי, הלכה למעשה, אין לי ברירה ואני חייב להקריב את בריאותי לשם כך, אבל אם אינך מוכרח להשתתף בדיון - תשאר בבית ההבראה, ואל תטריח אותי לברר ולהכריע בנושא שאינו הלכה למעשה, ואינך אלא סקרן לדעת מהו דעתי בענין".

ובשו"ת אז נדברו (ח"ב סי' עז) כתב שאין שום איסור לקנות תוצרת מגרמניה, וחלילה לחדש תורה חדשה שיש בזה מצות מחיית עמלק, כי עד יבוא שילה יהיה נעלם מאתנו מי הוא זה עמלק האמיתי.

מחה תמחה

בספר אורח דוד"ה הביא, דכשאחד מנכדיו נסע לאיטליה להילחם בגרמניה, בתקופת מלחמת העולם השניה, אמר לו רבי דוד, לפחות תכוון בהריגת גרמני לקיים מצות מחיית עמלק, כי כבר אמר הגר"א על הגרמנים שהם מזרע עמלק.

ובספר והערב נא (ח"א עמ' 164) מובא סיפור נפלא, על יהודי אחד מארה"ב שבנסיעתו באחד מכבישי ניו-יורק, פרץ לפתע זקן אל הכביש, והנהג שלא הבחין בו העיף אותו אל מותו. בבית המשפט הוברר כי אין בו אשם, מאחר שעבר הזקן באמצע הכביש, באופן שלא היה לנהג אפשרות לעצור. מ"מ הדבר העיקר עליו נורא, וכי זוטרות היא, נטילת חייו של אדם, יציר כפיו של הקב"ה?

האיש לא שקט עד שהגיע למעונו של הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א, סיפר את סיפורו, וביקש לשאול מה עליו לעשות בכדי לכפר על איבוד הנפש שנגרם על ידו. הסר דאגה מלביך - אמר

ו. ע"פ 'במחיצתם של גדולי התורה' (ח"א עמ' 48).

ז. עיין עוד שהוסיף וכתב וז"ל: להמבקשים דרך ד', תורת השואה תורה עמוקה היא כשאר חלקי התורה, כי ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא אשר אין לנו רשות להסיח דעתינו מזה, וכאשר נעשה דין בצדיקים שמו מתיירא ומתקדש על הבריות, דאם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר, אבל לא בחרמים ואיסורים ניושע שהרי אנו רואים בחוש שעל פי רוב אלו שעזבו תורת ה' שנתקבלה בסיני הם המחזיקים בקרנות המזבח.

ח. לרבי דוד בהר"ן, עמוד קמט.

הגר"ח ק"ש שליט"א - הרי נאמר 'מחה תמחה את זכר עמלק', קיימת איפוא מצוה במחיית הזקן. האיש התקשה מאד להבין מה עומד מאחורי דברי הגר"ח, וכי כל הגויים הדרים בניו-יורק הינם מזרע עמלק? אך מתוך אמונת חכמים קיבל את דברי הרב כפשוטם.

לאחר תקופה ארוכה, הציעה לו אשתו, שבכדי להקל על ייסורי נפשו, כדאי להם לעקור דירתם ולעבור לדירה אחרת, ועם שינוי האווירה אולי מצפוננו ישקוט. וכך מצאו בני הזוג את עצמם רוכשים את ביתו של זקן גוי שנפטר לא מכבר, מאת יורשיו שמכרו את הבית. לאחר זמן מה, בעודו בקומת המרתף בבית, גילה להפתעתו מעל אחד הארונות קופסא מוסתרת.

האיש פותח את הקופסא ומגלה אוצר נדיר של תמונות ומסמכים. כמעט התעלף, כאשר הבחין שלמרבית הפלא, האיש המופיע בתמונות, שבעצם היה בעה"ב הקודם, הוא לא אחר מאותו זקן שדרסו... תמונתו ושמו הופיעו ע"ג המסמכים, והתברר כי אין זה אלא קצין אס. אס. בתוך המסמכים אף מצא רשימה של שמות מכל אלו שנהרגו ישירות ע"י אותו הקצין. רשימה זו כללה יהודים רבים מעיירות שונות, התחיל היהודי לעבור על הרשימה, ולפתע אירע המדהים מכל... בין השמות הרבים מצא את שמותיהם של הוריו הי"ד, שנעקדו

לפני שנים רבות בשואה האיומה, ולידם שם עיירתם!

רק אז הבין האיש את כוונתו של הגר"ח: הרי קיימת את מצות מחה תמחה את זכר עמלק!

עת צרה ליעקב

ראה מה שכתב האדמו"ר מצאנז קלויזענבורג זצ"ל (שפע חיים, תולדות, מאמר ח) וז"ל:

"**וצדיקן** אמת ראו מראש מה שיהיה בדורנו זה באחרית הימים, וזקה"ק מגארליץ זי"ע אשר כל ימיו הוה בדיחא דעתיה בשמחה דקדושה, בשנתו האחרונה לא היה יכול לסבול קול צחוק ואף מילד המשחק, והוה מרגלא בפומיה אז לומר, אלמלי הייתם רואים כל מה שעומד לבוא עליכם, לא הייתם צוחקים. ולפעמים היה אומר אלמלי הייתם רואים מה שאני רואה, הייתם משתטחים על הרצפה ובוכים מאין הפוגות. ובוודאי ראה את החורבן שהיה בימינו".

על מקרא מגילה

כתב הג"ר יצחק רצאבי בספרו שערי יצחק (ויק"פ עמ' קפח) וזה לשונו:

יש מקום שנוהגים במגילת אסתר לקרוא בשונה מאיתנו, אנחנו קוראים מגילת

אסתר עם מנגינה יפה מנגינה שמחה, יש כאלו שקוראים במנגינה עצובה, ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה, מסיימים במנגינה של איכה, מה קרה?

שמעתי מזקן אחד, שהתקינו הנהגה כזאת בגלל מעשה שהיה, המושל של אותו העיר אמר שהוא מזרע

המזן מזרע עמלק, והוא לא מסכים שיקראו את מגילת אסתר בפורים, ולא נתן שיקראו היהודים כרגיל. התחכמו כמה מהם, עשו עצמם מתים, הביאו ושמו אותם עם תכריכים בביהכ"נ, והשאר אמרו עכשיו אנחנו מספידים ועושים קינות, מקוננים עליהם, וכך קראו את המגילה ולא היו יכולים להתלונן עליהם, וכך נשאר אצלם המנהג זכר לכך, לקרוא את המגילה בנגינת איכה.

